

Prof. dr Arsen Janevski
Doc. dr Milka Rakočević

Pravni fakultet „Justinijan Prvi“, Univerzitet „Sv. Kiril i Metodij“ u Skoplju

NAJNOVIJE IZMENE U PARNIČNOM ZAKONODAVSTVU REPUBLIKE MAKEDONIJE U DOMENU POSEBNIH PARNIČNIH POSTUPAKA PREMA NOVELI ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU IZ 2015. GODINE

Predmet elaboracije ovog rada su novine koje u domenu pojedinih posebnih parničnih postupaka u sistemu civilne procedure Republike Makedonije uvodi Novela Zakona o parničnom postupku iz 2015. godine. Rad se fokusira na analizu novih zakonskih rešenja koja se odnose na postupak u parnicama o sporovima male vrednosti, postupak u privrednim sporovima i postupak za izdavanje sudskog platnog naloga.

U kontekstu predmeta interesovanja ovog rada, autori problematizuju određena rešenja predviđena poslednjim izmenama u parničnom zakonodavstvu, koja po svojoj prirodi imaju karakter suštinske izmene. Daje se pregled i kritički osvrt na pojedina rešenja predviđena Novelom ZPP iz 2015. godine. Posebno se obrađuju najznačajnija i istovremeno najdiskutabilnija zakonska rešenja u odnosu na posebne parnične postupke na koje je fokusiran ovaj rad, kao što je uvođenje obavezne medijacije u postupcima u privrednim sporovima, višekratno povećanje elementa ratiōne valoris u postupcima u parnicama o sporovima male vrednosti, normiranje situacija kada sud izdaje sudski platni nalog, uređenje postupka po prigovoru protiv notarskog platnog naloga, itd.

Ključne reči: Parnični postupak; Posebni postupak; Platni nalog; Privredni spor; Spor male vrednosti.

1. UVODNE NAPOMENE

Nakon donošenja 2005. godine, Zakon o parničnom postupku Republike Makedonije¹ bio je predmet noveliranja u nekoliko navrata.² Skupština Republike Makedonije je 2015. godine izglasala i četvrtu novelu Zakona o parničnom postupku, koja je, kao i njeni prethodnici, u režimu parničnog postupanja, predvidela više izmena suštinskog karaktera.³ Najnovije izmene u parničnom zakonodavstvu predvidele su novine u nekoliko punktova u sistemu parničnog pravorazdavanja. Intervenisalo se u odnosu na pravila o sastavu suda u parničnom postupku u prvom stepenu, načinu registrovanja parničnih radnji i dokazivanju. Predmet noveliranja bile su i odredbe kojima se uređuju posebni parnični postupci u sporovima male vrednosti, privrednim sporovima i postupku po platnom nalogu.

Pre nego što pređemo na analizu i kritički osvrt izmena u parničnom zakonodavstvu koje dotiču normativno uređenje posebnih parničnih postupaka koji će biti predmet elaboracije ovog rada, daćemo nekoliko prethodnih napomena u kontekstu predmetne Novele Zakona o parničnom postupku.

Prvo, kao što je to bio slučaj sa Novelom ZPP iz 2010. godine, tako se i rad na poslednjoj noveli procesnog zakona odvijao bez konsultovanja naučne i stručne javnosti, bez javne rasprave i transparentnosti u procesu. Takav pristup je ponovo doveo do istog rezultata – propisivanja zakonskih rešenja koja su potencijalno štetna za sistem pružanja pravne zaštite.⁴ Iako je cilj intervencije u pojedinim zakonskim tekstovima, a posebno kada je reč o temeljnom procesnom zakonu kakav je ZPP, poboljšanje kvaliteta zakonskih rešenja i usavršavanje sistema normi, čini se da kod nas, s obzirom na predložena rešenja, to nije slučaj. Drugo, iako u postojećem tekstu ZPP postoje rešenja koja ruše konzistentnost zakonskog teksta, a koja su bila predviđena Zakonom o izmenama i dopunama ZPP iz 2010, Novelom ZPP

¹ Zakon o parničnom postupku, *Службен весник на Република Македонија*, br. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 i 124/2015.

² Zakon o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine, *Службен весник на Република Македонија*, br. 110/2008, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2009. godine, *Службен весник на Република Македонија*, br. 83/2009, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2010. godine, *Службен весник на Република Македонија*, br. 116/2010, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2015. godine, *Службен весник на Република Македонија*, br. 124/2015.

³ Zakon o izmenama i dopunama (ZID) Zakona o parničnom postupku iz 2015. godine objavljen je u *Службен весник на Република Македонија*, br. 124/2015.

⁴ O zabeleškama povodom donošenja Novele ZPP iz 2010. godine, vid. više kod A. Janevski, T. Zorоска Камилловска, „Измените во парничното, вонпарничното и извршното законодавство на Република Македонија во светло на актуелните трендови за забрзување на постапките“, *Деловно право* 24/2011, 17–18.

iz 2015. godine u nijednom problematičnom punktu procesnog zakona nije se napravila intervencija kako bi se takva rešenja anulirala. Svi propusti, neadekvatna i do kraja nefinalizirana procesna rešenja i formulacije i dalje figuriraju u zakonskom tekstu.

U nastavku, osvrnućemo se na zakonska rešenja koja u sistem make-donskog građanskog postupka uvodi Novela ZPP iz 2015. godine u odnosu na posebne parnične postupke. Pokušaćemo na što objektivniji način da prikazemo i ocenimo poslednje izmene u našem parničnom zakonodavstvu.

2. NOVINE U POSTUPKU U SPOROVIMA MALE VREDNOSTI

Jedna o krupnijih izmena u parničnom zakonodavstvu predviđena Zakonom o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. je u domenu postupka u sporovima male vrednosti. Novelom ZPP iz 2015. godine zakonodavac je intervenisao u ovom posebnom parničnom postupku na način što je povećan vrednosni cenzus prema kojem se određuje da li će se jedan spor tretirati kao spor male vrednosti. Iznos određen u čl. 430, st. 1 ZPP od 180.000 denara (približno 3.000 evra) povećan je na 600.000 denara (približno 10.000 evra).⁵

Sledstveno izmeni u čl. 430, st. 1 ZPP, izmenu su pretrpeli i čl. 432 i čl. 435 ZPP, u smislu povećanja iznosa od 180.000 denara na 600.000 denara.⁶

Kao rezultat povećanja vrednosnog limita od 180.000 denara na 600.000 denara, kao novina u postupku u sporovima male vrednosti predviđa se novi razlog u odnosu na pobijanje prvostepene odluke donete u postupku u sporovima male vrednosti. Tako, čl. 46 Zakona o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. predviđa da je razlog za izjavljivanje žalbe i pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje.⁷

Prema Noveli ZPP iz 2015. godine, napravljena je izmena i kod vrednosnog limita kada je reč o privrednim sporovima male vrednosti. Prema

⁵ Vid. čl. 43 Zakona o izmenama i dopunama ZPP 2015.

⁶ Vid. čl. 44 i 45 ZID ZPP 2015. Novelirani čl. 432 ZPP predviđa da će se postupak u sporovima male vrednosti sprovesti i povodom prigovora protiv sudskog platnog naloga ako vrednost osporenog dela platnog naloga ne prevazilazi iznos od 600.000 denara. Član 435 ZPP uređuje pitanje promene procesnog režima u odnosu na postupanje u konkretnoj pravnoj stvari ako u toku postupka dođe do povećanja odnosno smanjenja vrednosti predmeta spora, naime, da li će se postupak nastaviti prema odredbama ZPP o opštem parničnom postupku odnosno prema odredbama ZPP o postupku u sporovima male vrednosti.

⁷ Svojestveno za postupak u sporovima male vrednosti je reduciranost razloga zbog kojih može da se izjavi žalba. U sporovima male vrednosti, žalba može da se izjavi samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka koje su apsolutne prirode i zbog pogrešne primene materijalnog prava. Vid. čl. 438, st. 1 ZPP. Sa novim rešenjem koje predviđa Novela ZPP iz 2015. godine, ova specifičnost više ne pripada onim odstupanjima prema kojim se procesna pravila postupka u sporu male vrednosti razlikuju od opštih pravila parničnog postupka.

novom zakonskom rešenju, u postupku u privrednim sporovima, sporovi male vrednosti su sporovi gde vrednost predmeta spora na prelazi iznos od 600.000 denara.⁸

U odnosu na predmetne izmene procesnog zakona vezane za postupak u sporovima male vrednosti, hteli bismo da uputimo nekoliko zabeleški.

U vezi sa elementom *ratione valoris* u postupku u sporovima male vrednosti, od donošenja ZPP 2005. godine, makedonski zakonodavac je već jednom intervenisao u odnosu na vrednosni kriterijum prema kojem se određuje da li će se jedan spor smatrati sporom male vrednosti. Prvobitno postavljeni iznos od 60.000 denara (približno 1.000 evra) prema ZPP 2005, u 2008. godini, Novelom ZPP iz 2008. godine, povećan je na 180.000 denara (približno 3.000 evra).⁹

Imajući u vidu prethodno pomenute iznose, može se primetiti da je element *ratione valoris* kao kriterijum za određivanje spora male vrednosti drastično povećan. Naime, vrednosni limit je višekратно povećan. U tom smislu, ako se imaju u vidu specifičnosti postupka u sporovima male vrednosti u odnosu na režim opšteg parničnog postupka, osnovano se postavlja pitanje da li je vrednosni cenzus od 600.000 denara previsoko postavljen, pritom posebno imajući u vidu procesne garancije koje parnične stranke imaju kod ove vrste postupka.

Postupak u sporovima male vrednosti teži obezbeđivanju bržeg i ekonomičnijeg postupanja, pri čemu u ovoj vrsti postupka takoreći uvek ima odstupanja od klasičnih načela karakterističnih za opšti parnični postupak. Tako, na primer, u ovom postupku se ne održava pripremno ročište, predviđeni su kratki rokovi u odnosu na preduzimanje pojedinih parničnih radnji, strože se kažnjava pasivnost tužioca u odnosu na opšti parnični postupak, ograničeni su razlozi za pobijanje prvostepene odluke, postupajući po žalbi protiv odluke donete u postupku u sporu male vrednosti, drugostepeni sud ne može da ukine prvostepenu odluku i vrati predmet na ponovno odlučivanje, revizija kao vanredni pravni lek nije dopuštena, i sl. Upravo zbog toga, postupak u sporovima male vrednosti normiran je kao posebni parnični postupak, s ciljem da se obezbedi što veća efikasnost u postupanju s obzirom na relativno malu vrednost, odnosno mali značaj predmeta spora. U tom smislu, diskutabilna je opravdanost uvođenja novog, višekратно povećanog vrednosnog limita za spor male vrednosti, posebno ako se imaju u vidu implikacije koje će pomenuto rešenje prouzrokovati u odnosu na zaštitu su-

⁸ Vid. čl. 49 ZID ZPP 2015. Dosadašnje rešenje predviđalo je da se kao privredni spor male vrednosti smatra spor gde vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od 300.000 denara (približno 5.000 evra). Vid. čl. 473 ZPP.

⁹ Do donošenja ZPP iz 2005. godine, vrednosni cenzus u sporovima male vrednosti iznosio je 30.000 denara (približno 500 evra).

bjektivnih prava u okviru ove vrste postupka. Ovo posebno potenciramo iz razloga što se i sa sadašnjim zakonskim rešenjem naše parnično zakonodavstvo ubraja među one gde je postavljen prilično visok vrednosni limit kao kriterijum u odnosu na to šta se smatra sporom male vrednosti.

S druge strane, s obzirom na životni standard i ekonomsko stanje u našoj državi, postavlja se i pitanje da li se kao spor male vrednosti odnosno kao bagatelni spor uopšte može tretirati spor gde vrednost potraživanja dostiže 10.000 evra? Naime, u mnogo razvijenijim zemljama Evropske unije, kao sporovi male vrednosti smatraju se sporovi do 2.000 evra. Takav primer je Republika Slovenija.¹⁰ U Republici Hrvatskoj, vrednosni limit u sporovima male vrednosti iznosi 10.000 kuna (približno 1.300 evra).¹¹ Ako se analizira zakonodavstvo Evropske unije, kao sporovi male vrednosti tretiraju se sporovi gde vrednost ne prelazi iznos od 2.000 evra.¹² U zemljama regiona, najviši vrednosni limit za spor male vrednosti iznosi 3.000 evra. Takav je primer sa Republikom Srbijom.¹³

Dalje, prema rešenju predviđenom ZID ZPP 2015. godine, vrednosni limit kao bazični element prema kojem se vrši distinkcija u odnosu na to šta se smatra kao spor male vrednosti je isti kod posebnog parničnog postupka u sporovima male vrednosti i kod posebnog parničnog postupka u privrednim sporovima. Kod obe vrste postupka, kao postupak male vrednosti smatra se

¹⁰ Vid. čl. 443 slovenačkog ZPP. Kao privredni spor male vrednosti u Sloveniji smatra se spor gde vrednost ne prelazi iznos od 4.000 evra (Vid. čl. 495 slovenačkog ZPP).

¹¹ Vid. čl. 458 hrvatskog ZPP. Kao privredni spor male vrednosti smatra se spor gde vrednost ne prelazi iznos od 50.000 kuna (približno 6.600 evra).

¹² Vid. čl. 2 Regulative Evropskog parlamenta i Saveta Evropske unije o uređenju evropskog postupka za spor male vrednosti (Regulation (EC) No. 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure (OJ 2007 L 199), čiji cilj je da se uredi postupak u sporovima male vrednosti kako bi se pojednostavili i ubrzali parnični postupci za potraživanja male vrednosti u sporovima sa prekograničnim elementom i kako bi se umanjili troškovi. U 2013. godini podnet je predlog za reformisanje evropskog postupka u sporovima male vrednosti, tako što je predloženo povećanje vrednosnog cenzusa sa 2.000 na 10.000 evra. Predlog o izmeni predmetne regulative još uvek je u proceduri. Poslednja informacija je da su 23. juna 2015. godine Evropski parlament i Savet Evropske unije postigli kompromis o reformisanju evropskog postupka u sporovima male vrednosti na taj način da se predviđa povećanje vrednosnog limita sa 2.000 na 5.000 evra. Dostupno na: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/06/29-small-claims-procedure> i [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)565871](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)565871).

¹³ Vid. čl. 468 srpskog ZPP. U parničnom zakonodavstvu Srbije, privrednim sporom male vrednosti smatra se spor čija vrednost ne prelazi 30.000 evra. Vid. čl. 487 srpskog ZPP. U Crnoj Gori vrednosni cenzus iznosi 500 evra odnosno 5.000 evra u privrednim sporovima. Vid. čl. 447 i 460 ZPP Crne Gore. U Federaciji BiH i Republici Srpskoj, vrednosni cenzus iznosi 3.000 konvertibilnih maraka (približno 1.500 evra). Vid. čl. 429 ZPP FBiH i ZPP Republike Srpske.

spor gde vrednost ne prelazi 600.000 denara. I u ovom delu ponovo se suočavamo sa jednim neprikladnim zakonskim rešenjem iz razloga što ni u jednom slučaju ne može da se smatra kao ispravno da se isti vrednosni cenzus primenjuje za običan spor male vrednosti i za privredni spor male vrednosti.

Jedina pozitivna stvar kod najnovijih izmena u okviru postupka u sporovima male vrednosti je to što se kao razlog za žalbu u ovom postupku normira i pogrešno ili nepotupno utvrđeno činjenično stanje. Imajući u vidu visoko postavljenu vrednosnu granicu za određivanje spora male vrednosti, smatramo da će se ovim rešenjem na neki način anulirati negativne implikacije koje će prouzrokovati povećani vrednosni cenzus u ovoj vrsti sporova.

3. NOVINE U POSTUPKU U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Zakonom o izmenama i dopunama ZPP iz 2010. godine stvorene su normativne pretpostavke za afirmisanje načela mirnog rešavanja sporova preko institucionalizacije postupka posredovanja (medijacije) u toku parničnog postupka. Novela ZPP iz 2010. godine predvidela je rešenje da je sud dužan, u sporovima u kojima je dopuštena medijacija, da zajedno sa pozivom za pripremno ročište dostavi strankama pismeno ukazivanje da spor mogu rešiti u postupku medijacije.¹⁴ Ovakvo rešenje ukazuje da se naš zakonodavac u tom momentu nije odlučio za uvođenje obavezne zakonske ni sudske medijacije.

U kontekstu promovisanja medijacije kao jednog od alternativnih metoda rešavanja sporova, pet godina kasnije, Novelom iz 2015. godine u sistem makedonske parnične procedure uvodi se obavezna medijacija u privrednim sporovima. Novo rešenje predviđa da su u privrednim sporovima za novčano potraživanje čiji iznos ne prelazi 1.000.000 denara, a po kojim se postupak inicira tužbom pred sudom, stranke dužne, pre podnošenja tužbe, da pokušaju da spor reše putem medijacije.¹⁵ Pri podnošenju tužbe, tužilac je dužan da priloži pismeni dokaz izdat od medijatora da pokušaj za rešavanje spora putem medijacije nije uspeo.¹⁶ Sud će odbaciti tužbu uz koju nije priložen pismeni dokaz izdat od medijatora da je pokušaj za rešavanje spora putem medijacije ostao bez uspeha.¹⁷ U skladu sa predviđenim novinama, pokušaj da se spor reši putem medijacije pre iniciranja parničnog postupka tretira se kao procesna pretpostavka od koje zavisi dopuštenost parničnog postupka. Sledstveno tome, u nedostatku dokaza da je bio napravljen pokušaj za mirno rešavanje spora, sud će odbaciti tužbu.

¹⁴ Vid. čl. 59 ZID ZPP 2010.

¹⁵ Čl. 47 ZID ZPP 2015 kojim se dopunjava čl. 461 ZPP 2005. Predmetna odredba postaje stav 2 čl. 461 ZPP.

¹⁶ Novi stav 3 čl. 461 ZPP prema čl. 47 ZID ZPP 2015.

¹⁷ Novi stav 4 čl. 461 ZPP prema čl. 47 ZID ZPP 2015.

Imajući u vidu nova zakonska rešenja, može da se notira da će uvođenje obavezne medijacije pozitivno uticati na što veću afirmaciju alternativnih načina rešavanja sporova. Međutim, normiranje obavezne medijacije može da prouzrokuje višekratne probleme u praksi. U tom smislu, možemo da uputimo nekoliko zabeleški novom rešenju.

Medijacija je alternativni metod rešavanja sporova, neadjudikativnog karaktera. Imajući u vidu da je medijacija dobrovoljna, što pretpostavlja saglasnost volje zainteresovanih lica, normiranje obavezne medijacije nije u duhu medijacije kao alternativnog metoda rešavanja sporova.

U Republici Makedoniji, u ovom momentu ne postoji optimalni broj kvalifikovanih medijatora koji bi se spravili sa povećanim prilivom predmeta nakon početka primene Novele ZPP iz 2015. godine.

Postavlja se pitanje zašto je predviđeno da stranke jedino u privrednim sporovima do određene vrednosti idu na obaveznu medijaciju. Ostaje nejasno zašto se zakonodavac odlučio za ovaj pristup, pritom ne uzimajući u obzir nijedan drugi kriterijum kao osnov za uvođenje obavezne medijacije u privrednim sporovima osim vrednosnog kriterijuma.

Pravilo o obaveznoj medijaciji dovešće i do značajnog poskupljenja postupka. Naime, postupak medijacije podrazumeva troškove za rad medijatora, koji padaju na teret stranaka u postupku. Prema Zakonu o medijaciji, u postupku medijacije svaka strana podmiruje svoje troškove postupka, a zajedničke troškove stranke namiruju na jednake delove osim ako se nisu drugačije dogovorile.¹⁸ Ako medijacija ostane bez uspeha, stranke podnose ne samo troškove medijacije već i troškove sudskog postupka koji će biti iniciran nakon bezuspešne medijacije.

Analiza novog rešenja upućuje na zaključak da će pravilo o obaveznoj medijaciji negativno uticati na pravovremeno ostvarenje pravne zaštite. Naime, predviđanje pravila o obaveznoj medijaciji dovešće do situacije da subjekti ne mogu bez odlaganja ostvariti svoja prava i pravne interese. U tom smislu, s jedne strane, postavlja se pitanje koliko će tužena strana biti zainteresovana da avansira troškove postupka medijacije kako bi se ispunila procesna pretpostavka da tužilac može da inicira parnični postupak za ostvarenje svog pravozaštitnog zahteva, što znači da pružanje pravne zaštite može biti opstruirano od strane tuženog. S druge strane, Zakon o medijaciji predviđa rok od 60 dana u kome postupak medijacije treba da završi, a to praktično znači maksimalni rok od dva meseca u kojem je zainteresovano lice sprečeno da dobije pravnu zaštitu od strane redovnog suda, odnosno u tom roku praktično postoji ograničenje prava na pristup sudu, koje pravo predstavlja jednu od fundamentalnih procesnih garancija.

¹⁸ Vid. čl. 25 Zakona o medijaciji, *Службен весник на Република Македонија*, br. 188/2013 i 148/2015.

Pored rešenja kojim se uvodi obavezna medijacija, u postupku u privrednim sporovima predviđene su i novine u odnosu na pravila o sastavu suda u prvostepenom postupku i podignuta je vrednosna granica u odnosu na element *ratione valoris* za određivanje koji privredni spor se smatra sporom male vrednosti.

Prema najnovijim izmenama, u postupku u privrednim sporovima u prvom stepenu sporove sudi sudija pojedinac ako vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od 3.000.000 denara, a u sporovima za naplatu kamate bez obzira na vrednost predmeta spora.¹⁹

U odnosu na određivanje privrednog spora male vrednosti, kao što smo prethodno ukazali u ovom radu, prema poslednjoj noveli procesnog zakona, kao privredni spor male vrednosti smatra se spor gde vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od 600.000 denara.

4. NOVINE U POSTUPKU PO PLATNOM NALOGU

Zakon o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine predviđa novine i u posebnom parničnom postupku za izdavanje platnog naloga. Intervencija zakonodavca u ovom delu procesnog zakona čini se sasvim opravdanom, imajući u vidu izmene u izvršnom zakonodavstvu koje su bile promovisane 2009. godine, kojima je izvršen transfer sudskih nadležnosti u domenu izdavanja platnih naloga na druge subjekte. Naime, Novelom Zakona o izvršenju iz 2009. godine,²⁰ notari u Republici Makedoniji su dobili novu izvornu nadležnost da donose rešenja kojima se dopušta izvršenje na osnovu verodostojne isprave, a koja predstavljaju izvršnu ispravu. Istovremeno, propisivanjem ove novine u Zakonu o izvršenju, zakonodavac je intervenisao i u ZPP, u odnosu na postupak za izdavanje platnog naloga, tako što se predvidelo u kojim situacijama sud može da izda platni nalog.²¹ Novelom ZPP iz 2010. godine još jednom se intervenisalo u deo procesnog zakona koji uređuje postupak za izdavanje platnog naloga. Normirano je rešenje koje predviđa da, kada je reč o dospelom potraživanju u novcu koje se dokazuje verodostojnom ispravom, gde je dužnik prigovorio kod notara u postupku izvršenja na osnovu verodostojne isprave u skladu sa Zakonom o izvršenju, sud će izdati platni nalog ako je tužilac učinio verovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog

¹⁹ Vid. čl. 48 ZID ZPP 2015.

²⁰ *Службен весник на Република Македонија*, br. 83/2009.

²¹ U tom smislu, bilo je predviđeno da, kada na osnovu verodostojne isprave poverilac može da zahteva od notara da se donese rešenje kojim se dopušta izvršenje na osnovu verodostojne isprave, sud će izdati platni nalog samo ako tužilac učini verovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga. Ako tužilac ne učini verovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga, sud će odbaciti tužbu. Vid. čl. 1 ZID ZPP 2009, *Службен весник на Република Македонија*, br. 83/2009.

naloga. Ako tužilac ne učini verovatnim postojanje pravnog interesa, ili ne zahteva od notara donošenje rešenja kojim se dopušta izvršenje na osnovu verodostojne isprave, sud će odbaciti tužbu.²²

Najnovijim izmenama u ovoj sferi napravljena su i određena preciziranja u odnosu na situacije u kojima sud može da izda platni nalog, pravi se distinkcija između sudskog platnog naloga i notarskog platnog naloga,²³ dodatno se uređuje postupak po sudskom platnom nalogu i propisuje se postupak po prigovoru protiv notarskog platnog naloga. U produžetku, redom ćemo elaborirati pojedine izmene u postupku za izdavanje platnog naloga prema Zakonu o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine.

Prvo, Zakon o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine vrši promenu naziva posebnog parničnog postupka za izdavanje platnog naloga, tako što isti sada glasi „postupak po platnom nalogu.“²⁴ Ovakva promena naziva posebnog parničnog postupka rezultat je toga što se predmetnom Novelom odredbe koje uređuju postupak za izdavanje platnog naloga podvode pod novi naslov koji glasi „1. Postupak po sudskom platnom nalogu“²⁵, a dodatno se predviđaju nove odredbe koje uređuju postupak po prigovoru protiv notarskog platnog naloga, koje odredbe su podvedene pod novi naslov „2. Postupak po prigovoru po notarskom platnom nalogu“. Shodno tome, Zakon o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine, u svim odredbama gde se spominje platni nalog, isti zamenjuje rečima „sudski platni nalog“.

Drugo, u odnosu na slučajeve kada sud izdaje platni nalog, Novela ZPP iz 2015. godine takođe predviđa nova rešenja. Kao što smo pomenuli, dosadašnje zakonsko rešenje ZPP predviđalo je da će sud da izda platni nalog ako tužilac učini verovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga. Ovakvo rešenje je problematizovano u praksi, posebno zbog činjenice što se otvorilo pitanje koje su to situacije u kojima tužilac ima pravni interes da se obrati sudu za izdavanje platnog naloga, a pritom da svoje pravo ne ostvaruje putem iniciranja postupka kod notara za donošenje rešenja sa kojim se dopušta izvršenje na osnovu verodostojne isprave. Zakon o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine na izričit način je predvideo u kom slučaju sud

²² Vid. čl. 96 ZID ZPP 2010, *Службен весник на Република Македонија*, br. 116/2010.

²³ Izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine, po prvi put se uvodi termin notarski platni nalog, čime se vrši distinkcija između sudskog platnog naloga i notarskog platnog naloga. Cilj ovakve izmene je da se napravi usaglašavanje sa predloženim rešenjima o notarskom platnom nalogu u Predlogu zakona o notarijatu. Prema pozitivnim propisima, u Zakonu o izvršenju je predviđen postupak za donošenje rešenja kojim se dopušta izvršenje na osnovu verodostojne isprave od strane notara, gde su predviđene i odredbe koje uređuju prigovor protiv rešenja kojim se dopušta izvršenje na osnovu verodostojne isprave.

²⁴ Vid. čl. 29 ZID ZPP 2015.

²⁵ Vid. čl. 30 ZID ZPP 2015.

izdaje sudski platni nalog. Tako, ako se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu, a potraživanje se dokazuje verodostojnom ispravom priloženom uz tužbu u originalu ili u overenom prepisu, i ako obaveza treba da se ispuni u inostranstvu, sud će izdati nalog tuženom da ispuni tužbeni zahtev (sudski platni nalog). Postupak za izdavanje sudskog platnog naloga mora da se izvrši u roku od tri meseca. U postupku po žalbi protiv odluke prvostepenog suda, drugostepeni sud je dužan da donese odluku u roku od trideset dana.²⁶ Za tužbu sa predlogom za izdavanje sudskog platnog naloga plaća se sudska taksa u roku od osam dana, u suprotnom tužba će se smatrati povučenom.²⁷ Iz konkretnih odredaba Zakona o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine može se zaključiti da novo rešenje predviđa samo jedan slučaj za izdavanje sudskog platnog naloga, a to je kada obaveza treba da se izvrši u inostranstvu.

Isto tako, Zakonom o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. godine zakonodavac je intervenisao i u krug verodostojnih isprava na osnovu kojih sud izdaje sudski platni nalog. Predmetnom novelom procesnog zakona propisuje se novi čl. 418-a, kojim se predviđa koje isprave se smatraju kao verodostojne isprave u postupku po platnom nalogu. U tom smislu, kao verodostojne isprave smatraju se: 1) javne isprave; 2) menice i čekovi sa protestom i povratnim računima ako su isti potrebni za zasnivanje zahteva; 3) fakture; i 4) isprave koje po posebnim propisima imaju značaj javnih isprava.²⁸ Ako se uporedi novo rešenje sa prethodnim zakonskim rešenjem u odnosu na pitanje šta se smatra verodostojnom ispravom,²⁹ može se zabeležiti da novo rešenje ne sadrži neke od verodostojnih isprava koje su prethodno bile normirane. Za razliku od prethodnog rešenja sadržanom u ZPP, gde su verodostojne isprave bile nabrojane *exempli causa*, prema novom rešenju, verodostojne isprave su taksativno nabrojane.³⁰

U postupku po sudskom platnom nalogu novina je i to što je zakonodavac ukinuo odredbu putem koje se normirala mogućnost izdavanja nedokumentovanog platnog naloga. Naime, članom 35 Zakona o izmenama i dopunama ZPP iz 2015. briše se čl. 419 ZPP, koji je predviđao da sud može da izda platni nalog samo protiv glavnog dužnika kao tuženog kada se tužbeni zahtev odnosi na dospelo potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 180.000 denara iako uz tužbu nisu priložene verodostojne isprave, a u tužbi je iznet osnov i iznos dugovanja i naznačeni su dokazi na osnovu kojih može da se utvrdi istinitost tužbenih navoda.

²⁶ Vid. čl. 33 ZID ZPP 2015 kojim se menja čl. 418 ZPP.

²⁷ Vid. čl. 32 ZID ZPP 2015 kojim se menja čl. 417-a ZPP.

²⁸ Vid. čl. 34 ZID ZPP 2015.

²⁹ Vid. čl. 418, st. 3 ZPP.

³⁰ U tom smislu, kao verodostojne isprave nisu predviđene: 1) privatne isprave na kojima je potpis obveznika overio organ nadležan za overavanje i 2) izvodi iz overenih poslovnih knjiga.

Kao što smo i prethodno spomenuli, u posebnom parničnom postupku po platnom nalogu, predmetnom novelom propisuje se dopunski, posebni deo koji normira postupak po prigovoru protiv notarskog platnog naloga. Prema novim rešenjima, po prigovoru protiv rešenja za izdavanje notarskog platnog naloga odlučuje nadležni osnovni sud u skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku. Nakon prijema prigovora podnetog protiv rešenja o izdavanju platnog naloga, notar je dužan da predmet sa svim spisima dostavi do nadležnog osnovnog suda u roku od tri dana. Neblagovremene, nepotpune ili nedopuštene prigovore protiv notarskog platnog naloga odbacuje sudija pojedinac, odnosno predsednik veća bez održavanja ročišta.³¹

Protiv rešenja donetog od notara za izdavanje notarskog platnog naloga u odnosu na odluku o troškovima kao i protiv odluke notara po predlogu za ukidanje klauzule pravosnažnosti i izvršnosti, dopušten je prigovor u roku od osam dana, preko notara osnovnom sudu na čijem području je sedište notara koji je postupao po predlogu za izdavanje platnog naloga. Protiv sudskog rešenja dopuštena je žalba u roku od osam dana nadležnom apelacionom sudu.³²

Nova zakonska rešenja predviđaju i rokove u kojima mora da se završi postupak po prigovoru. Tako, postupak po prigovoru protiv rešenja za izdavanje notarskog platnog naloga pred prvostepenim sudom mora da završi u roku od šest meseci od dana prijema predmeta kod suda. U odnosu na rok u kojem viši sud treba da odluči po izjavljenoj žalbi, Novela predviđa da je drugostepeni sud dužan da donese odluku po žalbi podnete protiv odluke prvostepenog suda u roku od 30 dana.³³

Propisivanje vremenskih okvira u kojima mora da završi prvostepeni i drugostepeni postupak po izjavljenom prigovoru protiv rešenja za izdavanje notarskog platnog naloga pozitivno će uticati na obezbeđenje bržeg i efikasnijeg postupanja od strane suda.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference i pravni propisi

1. Јаневски, Арсен, Зороска Камиловска, Татјана, „Измените во парничното, вонпарничното и извршното законодавство на Република Македонија во светло на актуелните трендови за забрзување на постапките“, *Деловно право* 24/2011;
2. Regulation (EC) No. 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure (OJ 2007 L 199);

³¹ Vid. čl. 428-a, predviđenim u čl. 42 ZID ZPP 2015.

³² Vid. čl. 428-b, predviđenim u čl. 42 ZID ZPP 2015.

³³ Vid. čl. 428-v, predviđenim u čl. 42 ZID ZPP 2015.

3. Zakon o parničnom postupku, *Службен весник на Република Македонија*, br. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 i 124/2015;
4. Zakon o izvršenju, *Службен весник на Република Македонија*, br. 83/2009;
5. Zakon o medijaciji, *Службен весник на Република Македонија*, br. 188/2013 i 148/2015.

Full Professor Arsen Janevski, LL.D.

Assistant Professor Milka Rakočević, LL.D.

Faculty of Law „Iustinianus Primus“, „Ss. Cyril and Methodius” University in Skopje

LATEST AMENDMENTS IN MACEDONIAN CIVIL PROCEDURE REGARDING THE SEPARATE CIVIL PROCEEDING ACCORDING TO THE AMENDMENTS OF CIVIL PROCEDURE ACT FROM 2015

Summary

Subject matter of this article is the novelties regarding the separate civil proceedings in the Macedonian civil procedure system that were introduced by the Law on Amendments of the Civil Procedure Act from 2015. The article is focused on the elaboration and analysis of the new legislation regarding the small claims procedure, procedure for issuing a payment order and procedure in commercial disputes.

The authors give an overview and critical review of certain legal solutions provided by the amendments to the Civil Procedure Act from 2015. The article particularly sets interest to the most important and at the same time the most arguable amendments in relation to the separate civil proceedings such as the introduction of the mandatory mediation in procedure in commercial disputes, considerable increase of the *ratione valoris* element in small claims procedure, issuance of court payment order, procedure regarding the objection against a notarial payment order, etc.

Key words: *Civil procedure; Civil Procedure Act; Small Claims Procedure; Procedure for Issuing a Payment Order; procedure in Commercial Disputes.*